

Rädda Barnen
Åland

Ålands landskapsregering
registrator@regeringen.ax

Landskapsantikvarie Viveka Löndahl

Er referens
ÅLR 2023/6620

Datum

18 september 2023

Kontaktperson

Lotta Angergård, vik verksamhetsledare
Jonna Varsa, barnkonventionsansvarig

Ärende: Utlåtande gällande lagförslag om ny skyddshemslag

Rädda Barnens utlåtande

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Rädda Barnens allmänna kommentarer

Inledningsvis vill vi tacka för möjligheten att avge kommentarer. Strategin har ett målande språk och en önskan om att både inkludera och engagera. Vi vill särskilt tydliggöra att i arbetet med våra kommentarer har barn inte deltagit i processen.

Rädda Barnen finns som en resurs vid behov för att säkerställa att åländska barns röster kring kultur tas in i beredningen av strategin.

Enligt barnkonventionens artikel 31 ska barns rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet respekteras och främjas. Lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreation och fritidsverksamhet ska säkerställas.

Enligt FN:s barnrättskommitté *beskriver barns rätt till lek, vila, rekreation och kultur tillsammans de nödvändiga förutsättningarna för att skydda barndomens unika och utvecklande natur. Att de förverkligas är grundläggande för hur barndomen blir, för barns rätt till optimal utveckling, för främjandet av barnets återhämtningsförmåga, samt för förverkligandet av barns rättigheter. Miljöer där alla barn har möjligheter till lek och rekreation skapar förutsättningar för kreativitet. När barn får ta del av kulturlivet berikas deras lekfulla samspel.*¹

*Att delta i samhällets kulturliv är viktigt för barns känsla av tillhörighet. Barn ärver och upplever det kulturella och konstnärliga livet som deras familj, lokalsamhälle och samhället i stort lever. Genom den processen upptäcker och formar de sin egen identitet, vilket innebär att de i sin tur bidrar till att stimulera och ge livskraft åt kulturliv och traditionella konstformer.*²

*Därtill återger, förvandlar, skapar och förmedlar barn kulturen genom sina egna fantasifulla lekar, sånger, danser, animerad film, berättelser, målande, spel, gatuteater, dockteater, festivaler och så vidare. I takt med att de, via relationer till vuxna och till andra barn, får förståelse för det kulturella och konstnärliga livet som omger dem, översätter och anpassar de dess betydelse med hjälp av sin egen generations erfarenhet. Genom utbyte med andra barn skapar och förmedlar de sina egna språk, lekar, hemliga världar, fantasier och annan kulturell kunskap. En "barndomskultur" genereras ur barnens lekar, från lekar i skolan och lekparken till aktiviteter i stadsmiljö som att spela kula eller syssla med "free running", gatukonst och så vidare. Barn ligger även i framkant när det gäller att använda digitala plattformar och virtuella världar för att etablera nya kommunikationsmedel och sociala nätverk där olika kulturella miljöer och konstnärliga former skapas. Barn behöver delta i kulturella och konstnärliga aktiviteter för att bygga en förståelse inte bara av sin egen utan även andras kultur. Det ger dem tillfälle att bredda sina horisonter och lära sig av andra kulturella och konstnärliga traditioner, och därmed bidra till ömsesidig förståelse och uppskattning av mångfald.*³

Vision

Vi noterar att det finns olika visioner. Lite oklart om vi ska förespråka någon särskild eller bistå med ytterligare. Ingen lyfter fram barn eller hälsa vilket är centrala begrepp för Rädda Barnen. Kanske är utgångspunkten att visionen ska fungera oavsett ålder?

Visionen från Kulturdelegationens 2023 är intressant, men aningen passiv. Möjligen kan detta justeras enligt följande:

¹ [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 \(2013\) om Barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet \(art. 31\), punkt 8.](#)

² [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 \(2013\) om Barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet \(art. 31\), punkt 11.](#)

³ [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 \(2013\) om Barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet \(art. 31\), punkt 12.](#)

Åland är ett vitalt och kunskapsutvecklande samhälle som med sina invånare skapar en meningsfull tillvaro genom ett rikt, inkluderande och jämställt kulturliv i enlighet med Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda.

Kulturen som grund i Nordensamarbetet

I det första stycket finns länk till det nordiska programmet.

Rädda Barnen vill även också att lyfta fram Nordiska ministerrådets tvärssektoriella strategi Barn och unga i Norden 2016–2024:

<https://www.norden.org/sv/publication/barn-och-unga-i-norden-0>

Värdeord – Tillgänglighet och hållbarhet

Rädda Barnen noterar att *Tillgänglighet* och *Hållbarhet* ses som de två viktigaste värdeord. Vi ser även ett värde av att ta med de nyckelord som nämns i Folkhälsostrategin: ”*Delaktighet, tillgänglighet och inkludering.*” Vi önskar tydligare skrivningar om delaktighet och inkludering i den kulturpolitiska strategin. Detta för att få ett mer salutogent ingångssätt till kulturen.

Under *Tillgänglighet* står det att ” Handlingsplanerna ska särskilt bevaka och värna att kulturen tillgängliggörs för barn och unga”.

Rädda Barnen vill betona vikten av att handlingsplanerna tar hänsyn till barn i ekonomisk utsatthet samt andra grupper som riskerar att inte kunna tillgodogöra sig kultur.

Nuläget inom kultursektorn

I det sista stycket står det att ”Det bästa sättet att skapa kulturkonsumenter och utövare av kultur är att i ett tidigt skede låta barn möta många olika kulturella uttryck, och stimulera ett intresse för eget skapande.”

Rädda Barnen önskar att texten kunde lyfta fram barns rätt till kultur istället för att fokusera på att ”skapa kulturkonsumenter” då kulturen är viktig för barn här och nu, inte endast i framtiden.

Målområden: 3. Tillgänglighet

Rädda Barnen välkomnar att "beakta och följa FN:s barnrättskonvention" nämns som en åtgärd för att öka allmänskulturens tillgänglighet. Detta samtidigt som vi ser att barnkonventionen och funktionsrättskonventionen ska genomsyra hela strategin och inte endast finnas nämnd i ett målområde. Förslagsvis läggs en skrivning om konventionerna under inledningen för att ge en ram till strategin. Vidare behövs tydliggöras vad som menas med "beakta och följa" barnkonventionen. Att beakta och följa barnkonventionen krävs kunskap om barnkonventionens innehåll.

Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 är bra läsning om barns rätt till kultur:

<https://www.barnombudsmannen.se/.../allman-kommentar-nr...>

Enligt *Hälsa i skolan* är det betydligt färre pojkar än flickor på Åland som ägnar sig åt konst eller kultur under ledning eller på eget initiativ minst varje vecka på fritiden.⁴

Rädda Barnen ser ett behov för aktiva åtgärder för att säkerställa att konst- och kulturaktiviteter är tillgängliga och attraktiva för alla barn på Åland oavsett kön. Vi rekommenderar att under "Målet kan uppnås genom att" skriv t.ex. "Undersöka och främja pojkars möjligheter till att ägna sig åt konst eller kultur."

Målområden: 4. Välmående

Rädda Barnen välkomnar skrivningar om att kultur är hälsofrämjande: "Ett innehållsrikt liv med möjlighet att främja en god psykisk hälsa och förebyggandet av ensamhet och utanförskap, där en känsla av sammanhang och delaktighet bidrar till engagemang."

Vi noterar att annars kapitlet fokuserar mycket på de äldre och vi vill med all kraft framhålla vikten av en hälsofrämjande kulturpolitik som också fokuserar särskilt på barn och unga.

I den andra punkten under "Målet kan uppnås genom att" står det: "*ett utökat samarbete mellan kulturen och vården som synkroniseras med folkhälsostategin Tillsammans för Åland. Det är viktigt med insatser som främjar samarbete mellan kulturen och vården/äldreboendena och stimulerar välmåendet hos Ålands åldrande befolkning.*" I folkhälsostategin finns också viktiga skrivningar om barn och ungas kulturaktiviteter (kapitel 3.4.3.) som kunde nämnas också här.

Vi noterar att i den andra punkten nämns "folkhälsostategin Tillsammans för Åland" och undrar om det har blivit fel eftersom Tillsammans för Åland är namnet på regeringsprogrammet.

⁴ [THL, Hälsa i skolan](#). Indikatorn: Ägnar sig åt konst eller kultur under ledning minst varje vecka på fritiden. Att ägna sig åt konst och kultur innebär till exempel att man tecknar, skriver, kodar eller går på teater, festival, cirkus eller museum. Det kan också innebära att man lyssnar på musik, läser böcker, fotograferar, spelar in videor eller ser på film.